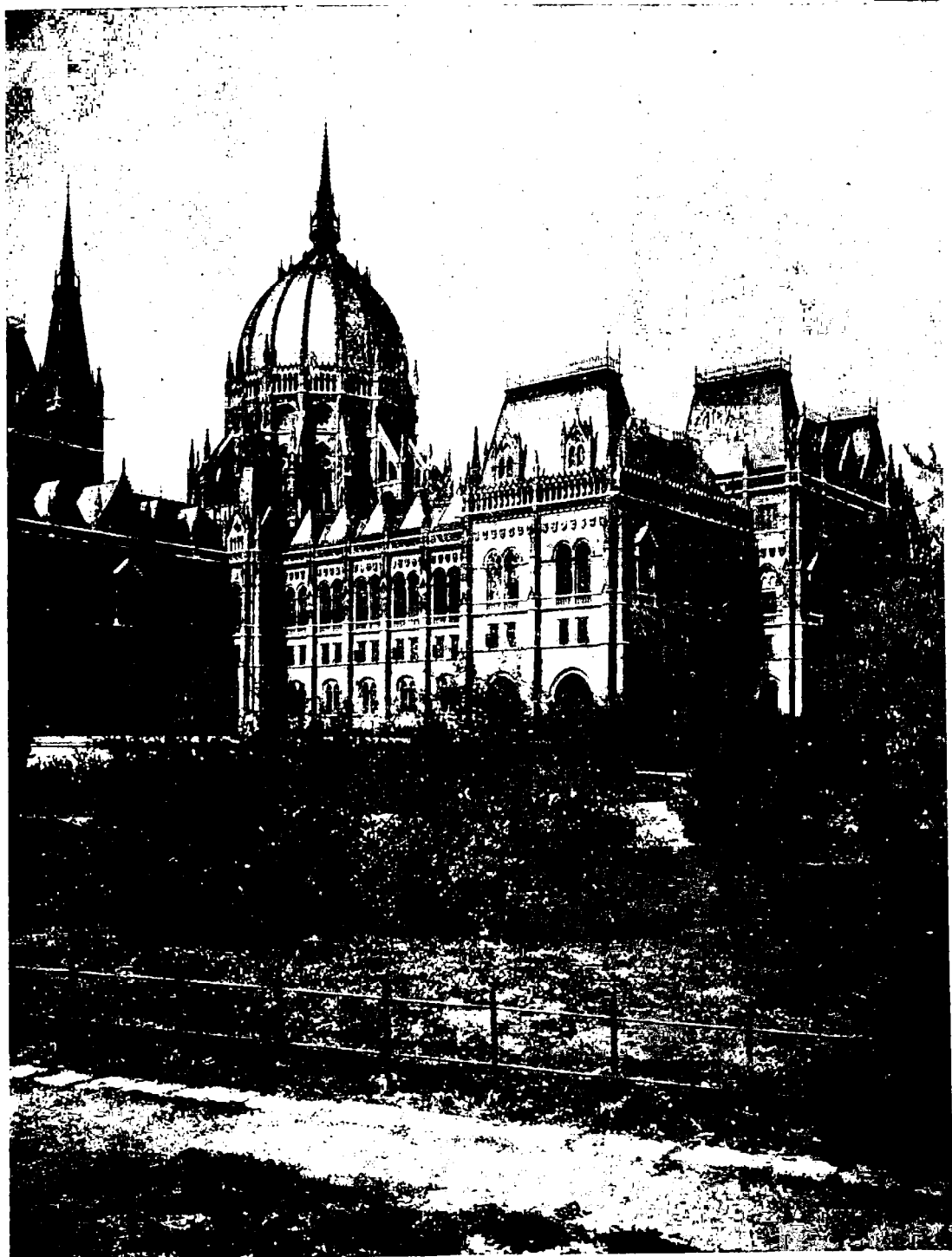

„LUCEAFĂRUL“

Parlamentul ungar.

„LUCEAFĂRUL“

Anul IV. o o o o o o Budapesta, 15 Februarie st. v. 1905. o o o o o o Nrul 4.

APARE SUPT DIRECȚIA D-LOR:

ALEXANDRU CIURA, OCTAVIAN GOGA, OCTAVIAN C. TÂSLĂUANU.

Aviz preoților și învățătorilor.

Temelia culturală a unui neam fiind poporul și mai ales conducătorii lui firești, preoții și învățătorii, ne-am dat seama că la noi orice mișcare literară nu poate avea chezeșia trăiniciei și-a drepteii căi, pină cînd nu pătrunde și în această pătură socială. Am dori deci ca revista noastră să-și aibă rădăcinile în acest pămînt bogat și sănătos. Această dorința a noastră numai atunci se va întrupa, cînd grosul cetitorilor noștri îl vor forma cărturarii dela sate. Ne-am hotărît așadar să facem acestor cetitori favoruri și anume:

Preoții, învățătorii și țărani fruntași cari **nu sînt** și n'aũ fost abonații revistei noastre vor primi **gratuit** „Luceafărul“ pe anul curgător 1905, dacă în cursul lunilor *Februarie* și *Martie* a. c. vor trimite abonamentul de 7 cor. pe anul 1906. Astfel revista îi va costa pe doi ani numai 7 cor., în loc de 14 cor. — Numărul exemplarelor ce le putem da în aceste condițiuni, fiind numai **cincizeci**, rugăm să se grăbească cei interesați. Acest favor se dă numai pentru *Ungaria*.

Red. și Adm. revistei „Luceafărului“

Abonament.

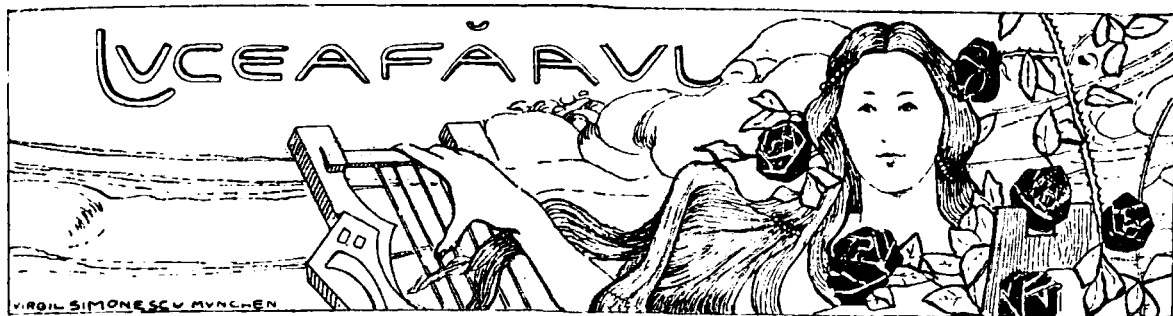
Abonamentul se plătește înainte! Ediția de lux, supt bandă de carton, pe an: în monarhie: 20 cor.; în străinătate: 25 cor. Ediția obicînuită, în monarhie: pe un an: 12 cor.; pe $\frac{1}{2}$ an: 6 cor. Pentru învățători, preoți săraci și studenți: numai pe un an: 7 cor.; — în străinătate: un an: 16 cor.; $\frac{1}{2}$ an: 8 cor. Pentru preoți, învățători și studenții din România: numai pe un an: 12 cor. — Un număr: 50 bani; în străinătate: 65 bani.

== Onor. cetitori sînt rugați a-și reînnoi abonamentele ! ==

Autorii, cari voesc să li se anunțe apariția publicațiunilor în revistă, sînt rugați a trimite Redacției noastre cîte-un exemplar.

Aviz redacțiilor.

Reproducerea articolelor din „Luc.“ — fără indicarea izvorului — e oprită. Reproducerea ilustrațiilor e permisă numai cu învoirea prealabilă a redacției noastre.

ÎNGROPĂRE.

I.

E îngropare azi la mine...
Din ochiul vecinicele stele,
Cad razele tremuratoare
La groapa visurilor mele...

Se zbugiumă înfiorată,
De-un tremur, geana lor de aur;
E-atît de tristă 'nmormîntarea
Celuî măi drag şi scump tesaur.

Truditul suflet se întreabă:
De ce chiar cea măi dragă mînă
Ursită-î pe sicriu s'arunce
Întîiul bulgăr de ţărînă?

II.

De va veni la tine vîntul,
Purtînd povestea mea amară,
Jelitul lui să nu te 'nfrîngă,
Musttrarea lui să nu te doară...

Nu-î vina ta... Aşa e scrisă
Nemilostiva lege-a firii:
De smaltul otrăvit al brumei,
Să moară toamna trandafirii.

Şi cine s'ar opri să plîngă
O frunză veştedă 'n cărare,
Cînd codrii freamătă alături
Şi rîd în răsărit de soare?

O. G.

GAZEL XXXIII.

După PLATEN.

Încercat-am multe 'n lume, cu avînt, cu bărbăţie,
Şi-am simţit adesea, cumcă totul e zădărnice;
Credeţi-mă însă, tineri, că viaţa-î o comoară,
Căci deşi a ei povară şi a vremilor urgie
M'aŭ trîntit adesea-n tină, m'aŭ făcut să-mî blestem ceasul
Naşterii într'astă lume plină de nemernicie,
Totuşi bun e scrisul soartei, ca: ostaş să fie omul,
Luptă crîncenă viaţa, lumea cîmp de bătălie.
Oţelitu-mi-s'a'n luptă inima, fiinţa 'ntreagă:

De s'ar năruî asupra-mî toat' a ceriului tărie,
Nu mă tem: la urma urmiî tot ne-ajunge coasa morţii;
De aceea azi guşta-voiŭ, ce viaţa ne îmbie:
Daţi încoace plin paharul şi-mî cîntaţi cu foc din ştrune,
Pentru slabî e neagră lumea, eu o văd trandafirie!
Ca de aripî nevăzute azi mă simt urcat spre ceruri,
Tuturor le port în suflet o curată prietinie;
Dragii mei, goliţi paharul, după datina străbună:
Vor veni măi grele vremuri, nu ne pasă, pot să vie!

VALENTIN BUDE.

DEZERTOR...

— Despărțiri ocolire la dreapta! — *Marș!*... Baterie 'nainte! — *Marș!* Bateria, ruptă pe despărțiri, a pornit ca un singur om. Pe nisipul șoseluții de centură pașii soldaților răsunau scurt, cadențat, scrișnind.

— Sună trompet!

Trompeții începură a sufla în trompe. Marșul sprinten, cu 'ntorsături vioae, suptiri, sfredeli-toare, se revărsa limpede în liniștea nopții de toamnă, furînd picioarele soldaților.

Maî erau vre-o două ciasuri pin' să se lumineze. La ziuă trebuia să se 'nceapă tragerea de război. Un rind de oameni pornise de cu seară cu artificierii, cu triumphiurile de vizare, cu telefoanele militare, cu cărucioarele de cablu, la grupul destinat pentru tragere.

Soldații aveau chipiul cu penaj, ranița cu micul echipament, arma, cartușiera, sacul de pezmeci și bidonul.¹

De la un timp lăsară șoseluța de centură și o luară pe drumul ce tăia țarina. Trompeții tăcură. Pe 'ntinderea cîmpului plutia liniște adîncă. O lumină de foc pîlpii departe, la vreo bostană.² Rarițele străluciau în cerul limpede ca seninul albastru al unei pietre s. umpe. Luna era sus. Luceafărul de ziuă schînteia par'c'ar fi fost scos din foc. Și era aîta tîne-rețe în scăpărătura lui, că-ți venia să crezi că-î un luceafăr nou-nouț, răsărind atunci pentru întîia-oară în vîlmășagul lumilor fără număr din nemărginirea înălțimilor.

Drumul robilor se deslușia ca o pîrtie albuie prin spuza stelelor.

— Pas de voe! — *Marș!* răsună iar glasul vagmistrului.³

Oamenii rupseră rindurile, stricară cadența și se strinseră — din mers — cete-cete. Unii începură a fuma, alții a fluera. Mergeau fără rînduială, armele erau ținute aci în cumpănire, aci pe după spete, ca la cavalerie, aci pe umere, cu straturile înapoi ca niște ghioage.

O ceată de lalomițeni cînta:

«Bordeias, bordei, bordei,
«Cu mîrlăcei de tei
«S'a 'ncuibat dragostea 'n el!»

Un papugi de București fluera un vals vechi pe care-l fluera 'n gînd și sergentul-major.

Cînd și cînd s'auzia cîte-un gradat care vrea să fumeze:

— Te știi tu, leat, care-mi dai mie-o țigare!
Și oamenii se grăbiau care mai de care să-î

dea tabacherea. Iar gradatul, după ce și-o răsucia:

— Foc, leat!... Foc de baterie!

Și iar săriau cîte 4—5 soldați, să-î aprindă țigarea.

Erau toți veseli: și soldați și gradați. Numai bietu Florea Cazacu mergea mai la o parte, ținînd o potecuță ce șerpuia pe stînga drumului. Și era atît de năcăjit, că să fi dat cu cuțitu 'n el, nu pica pic de sînge. Îi venise hîrtie dela vîru-său din Obîrșeni că Ioana lui fugise cu Toader Lupu din Gîrlița. Mergea mai la urmă, mai la o parte, ca un cîine bătut care tot se ține de carul stăpînului, dar nu prea îndrăznește a se apropia.

Sufletul lui se strînsese, se închisese ca un melc în căsuța lui. Doamne! Cum ar fi mai vrut el să zboare pînă 'n Obîrșeni!

Vagmistrul comandă luarea pasului de marș reglementar. Se lumina de ziuă. Treceau printre porumbiști. La capetele locurilor erau căruțele oamenilor ce veniseră să-și culeagă porumbul. Copiii eșiau în marginea drumului să se uite la soldați. Oamenii se îndreptau de șale și se întorceau cu fața spre ei, ținînd mîna stîngă 'n șold, dreapta cu cosoru 'n jos. Drumul era reavan. Tufe de cornuți îi strejuiau laturile. Ajunși la grupul de tragere, vagmistrul comandă:

— La stînga 'n bătae! — *Marș!*... Baterie!
— *Stă!*... Puneți baione! *ta!*... Faceți! — *Piramid!*

Armele fură rezemate cîte patru — cîte patru 'n cîrligele baionetelor, cu paturile sprijinite în pămînt. Mai departe se vedeau artileriști călări cari formau «pichetul de incendiu». Țărani ce cădeau în zona tragerii fură gonîți de pe cîmp. Soldații fură împărțiți: cari observatori pe la punctele destinate fiecăruia, cari tunari la turelele de 37 milimetri, cari la turelele de 52 milimetri cu eclipsă, cari la tunul Krupp și la mortierele de 120 milimetri. Turelele și cupolele se umplură în curînd de obuze, de șrapnele și de mitralii.

Florea Cazacu era trăgaci la Krupp. Toată lumea era gata. Pe cîmp, la doi-trei kilometri de forturi, filfiiau steaguri puse pe prăjini înalte. În ele trebuiau să izbească marile guri de foc. Mai aproape de grup, se vedeau — închipuie din lemn — niște tunuri de-ale vrășmașului. În ele trebuia să țintească tunurile din turelele cu eclipsă. Iar aproape de turelele mici și pe glacisul⁴ șanțului lor exterior erau risipite în tiratorii cîteva companii vrășmașe

¹ Sticlă pentru apă, «flască».

² Grădină de pepeni.

³ Corupție din «*wachtmeister*».

⁴ Povîrniș.

37 ani / 29.11.1904

Dr. N. Comșa.

(tot din scînduri) presupuse în momentul asaltului asupra liniei întii.

Observatorii erau pe cîmp, așezați pe la punctele lor. Cînd și cînd se auzia clopoțelul dela telefonul comandantului. Dacă ai fi pus urechea, ai fi înțeles :

— Allò, ... allò ... Observatorul No 7 către comandantul sectorului de tragere !

O bună parte din acești observatori erau feciori de plugari, și numai de telefon n'auziseră ei în satele lor. Dar acum se deslegaseră de limbă și își vorbeau de «telefon», de «stupilă» de «planșeta de tragere», de «calota chiurassă», de «mecanismul de închidere» par'c'ar fi vorbit de lucruri cu cari au avut toată viața lor a face. Căci să nu vă închipuiți iubiții mei cetitori, că cetatea-i miliție ușoară. E poate cea mai grea ! Infanteria ce are ? ! Școala de soldat, școala de companie și de batalion, serviciul interior, în garnizoană și în campanie, nomenclatura puștii, portul efectelor și instrucția pe jos.

Artileria de cîmp ce are ? Nomenclatura a două feluri de tunuri, instrucția pe jos și călare, reglementele generale și grija calului. Artileria de cetate are tot ce-am înșirat pentru infanterie și pe de-asupra cunoașterea a cinci guri de foc : 37, 52, Krupp, mortiere și obuziere de 120, dacă nu și obuzierul Chammond de

50 de ani

Vasile Dămian.

1027

210, sau tunul de asediū de 150 milimetri. E glumă ? Toți gradații știaū ce-i Cetatea și sergentul Pelin striga 'n fiecare seară la teorie :

— Cetatea-i armă specială, leat ! ...

Generalul sosi într'o trăsură de frontieră. Trompeții sunară primirea, colonelul dădu raportul. Oamenii așteptau încremeniți pe unde erau.

Vremea se întunecase de tot. Un vînt rece începuse a sufla, șuerînd prin viile de prin prejur.

— Cine trage azi, colonele ? întrebă generalul.

— Școala regimentară, domnule general !

Școala regimentară era bateria în care se afla și Florea Cazacu. Soldații ce urmaū școala erau făcuți la șase luni brigadier, la un an sergenți — negreșit dacă treceau bine examenul.

Trompeții se urcară pe parapetul cupolei, prubuluindu-și încet trompele. Ofițerul aghiotant le făcu din mînă și semnalul «începerea focului» răsună în liniștea zilei mohorite, prelung, suptire, încrîncenător, pierzîndu-se apoi ca un fir din ce în ce mai suptire, din ce în ce mai slab, mai îndepărtat.

Ai fi zis că trompele au glas omenesc, atît de lămurit era ceea ce spuneau ele prin gurile lor de alamă : încordare de mușchi, seninătatea

gîndului datoriei, uitarea dorului din sat, pregătirea de a primi împărtaşania focului.

Generalul intră în cupolă și controlează ochirea tunului. Apoi glasul căpitanului răsună aspru, tăios, în liniștea de moarte:

— Sus! — *Cupola!*

Un soldat răsuci de-o pîrghie și uriașa ferecătură numai în fer și 'n oțel se ridică în sus, înspăimîntătoare, gata de trăsnet. Prin inimile soldaților trecu un fior neînțeles.

— Tun! — *Foc!*

Cazacu făcuse genunchi pe piciorul drent și trăsese de cordița stupilei. Un bold ascuțit trecu ca fulgerul prin urechile lui ce-î auia acum. Cupola miroșia a pulbere și prin ea se jucau rupturi de nori de fum. Supt podină se auzia oamenii ce-î primenea aerul. Căpitanul comandă iarăși:

— Jos! — *cupola!*

Și tunul ce făcuse începutul tragerei, se coborî iar supt pămînt, trăgînd după el acoperemîntul de oțel. Ai fi zis că-î o fiară spurcată care s'ascunde greoaie, în vizuina ei.

Maî în acelaș timp locotenentul de la mortiere comandă:

— Foc de mortiere! — Mortiere! *Foc!*

Obuzele porniră ca două pasări gemene. Pe gurile largi ale mortierelor zbucniră cîte o limbă de flacări pe cari vîntul le întoarse înapoi, frîngîndu-le și băgîndu-le prin ambrazure...¹

Și pînă la amiază a fost o necurmată bubuire de tunuri mari, iar după amiază Cazacu fu trimis ca observator.

Stătea pe malul unei vâlcele pline de țiperig.² Tunurile detuna acum la spatele lui, în urmă. Pe sus punaie proiectilele. Cînd auzia zbucnind tunul, Cazacu se uita la steagul lui, pe din înapoia triunghiului de vizare. Ochia repede cu alidada,³ cînd se spărgea obuzul și chema la telefon:

— Lovitura lungă! — dacă obuzul cădea dincolo de steag.

Nori negri alergau prin văzduh dar nu prea miroșia a ploae. Cîmpul părea pusti. Pe alocuri se zăria grămezi de porumb auriu, curățit de foc. O tristețe nemărginită umplea cuprinsul. Și era ceva deosebit în tristețea asta! Părea că vine de departe de tot, de pe alte lumi mult mai triste ca a noastră, părea încădrată de jale nețărnută. Cerul părea mai jos. Prin viile din spre stînga, vîntul se juca cu coardele deslegate.

Florea Cazacu sta țintuit pe malul vâlcele și sufletu-î plîngea de mîhnire.

Une ori căuta să se îmbărbăteze:

¹ gaură în zid pentru a trage cu tunuri.

² Ardeleni zic acestei plante «pipirig».

³ Riglă mobilă pentru măsurarea unghiurilor.

— Și dac'a fugit, ce? Nu mai sînt fete 'n sat?

Dar gîndul lui îi răscolea neînduplecat amintirile. I-se deslușiau în suflet zile frumoase trecute cu ibovnica la muncile boeresti, amurguri dulci de primăvară, nopți fermecătoare pătrunse de mirosul florilor de salcîm, apoi chipul minunat al Ioanei, cu nelipsitul ei surris cald și desmerdător ce-î picura din luminile ochilor mari, albaștri ca cicoarea, cu nărul ei mătășos, galben ca borangicul, mirositor ca o grădină înflorită.

Și atunci simtea că i se răstoarnă măruntaele și ar fi vrut să se tăvălească pe jos, să zvîrle chipul din cap. mantaua de mînece și să plece. În urma lui tunurile bubuia unul după altul, zbucnind fulgerător de repede, durduind ferecăturile cupolei, cutremurînd văzduhul, răsunînd pînă 'n poalele podgoriilor, zvîrlind în înălțimile înorate obuzele și srăpnelele ce zburau puind, țiuind ca niște pasări nevăzute...

Trompeții sunară către seară retragerea observatorilor de pe cîmp. Începea tragerea cu tunurile mici. Cazacu a plecat la chemarea trompetei, cu inima amărîtă, cu sufletul frînt. Ah! Ce bine i-ar fi lui în gura tunului!

Tunurile mici începură a cînta și ele pe limba lor. Un fruntas glumi.

— Astea par'că-s niște cotei pe lîngă dulăul de Krupp. Vremea se întunecase de tot. Și vîntul se 'ntăritase: șuera prin ambrazurile tunurilor, se 'ncurca prin falduri mantalelor, urla prin vii. Ziua scădea. Venise timpul turelelor cu eclipsă. Generalul voi să le vadă și pe ele. Soldații cari trăsese pînă atunci, sau cari fuseseră observatori, cănătară repaos. Începură să se împrăștie, pe aproape de fort.

— Sus! *turela!*... Tun! — *Foc!*

O linie luminoasă zbucni pe gura tunului. În clipa înserării lumina roșie, înflăcărată, părea înveninată ca o limbă de balaur din povești. Al doilea tun bubui; apoi al treilea. Tunarii dela tunurile următoare schimbară înălțătorul și deriva. Apoi comanda răsună tare, în liniștea înserării.

— Foc de baterie! — Baterie! — *Foc!*

Cele cinci tunuri răzbubuiră 'ntr'un singur tunet. Apoi coperișele se coborî încet, ușor, ascunzînd tunurile. Perdele de fum se țirau prin șanțul exterior.

Florea Cazacu porni să-și mai desmorțască mîdularele. Camarazi lui se zăriau ici-colo. Unii stau lungiți pe mantale și fuma. Alții mai la o parte vorbeau, fluerau. Unul dintr'o altă baterie, chiui strașnic.

— Maî am douăzeci⁴ pînă și m'am dus, mădă :

⁴ Expresie soldătească: cîte o pine pe zi, două zec de zile reprezintă douăzeci de pînă.

Se înserase de-a binele. Tunurile bubuia înaintea

Prin vii urla, plîngea vîntul. Din cerul întunecat picura o tristețe de moarte. Cazacu mergea în neștire, cu gîndul la Obîrșeni...

După cîtva timp intră în porumbiști... Îl trăgea par'că cineva de mină să intre în porumb. Stătu cîtva timp în loc, apoi intră. Porumbul mare, ciocanii groși ca ciomegele, știuleții lungi ca cisme.e. «la așa se făcuse porumbu în anu cînd s'a prins Ioana la horă!»! Prin foile uscate ale porumbului vîntul trecea șuerînd. Une-orî însă avea vijituri cari sîmănau a suspine. Cazacu se gîndia la Obîrșeni. Vedeau lanurile de coceni, cîzînd în gura cosoarelor, carăle de porumb curgînd în sat, drumul țarinei presărat pe ici-colea cu cîte o foaie de porumb albă ca un fulg. Și i se năfășa cîmpul trist de toamnă, cu miriște înegrite, cu grîul răsărit de abia pe alocuri, cu ciocălăiștile cu teși de ciocani ascuțiți, scurți, drepti ca niște virfuri de sulite ce răsăriau de supt pămînt. Apoi, serile liniștite de toamnă îi veniră nainte cu clăcile, cu furcăriile lor, cu vinul nou ce ferbia mai la fiecă casă de Român! Și dumi-

nicele cu horile înfierbîntate, cu fete șirete, cu flăcăi iuți de picior și răi de colț, cu moș Dorică lăutarul ce se dădea pe lingă fete și le striga cum strigă flăcăii:

«La horă mă 'ndes, mă 'ndes
«La argea nu știu să Țes»!

Uitase și de «planșetă» și de «stupilă» și de miliție! Vîntul plîngea prin porumb și tot lanul plîngea cu el... Și deodată peste vîntul vîntului se revărsă 'n coprins semnalul «adunarea» Dar Cazacu îl auzi ca prin vis... Mergea, mergea mereu... Apoi, după cîtva timp se opri în loc: «Ce fac eu»? ... Porni iarăși. Ciocanii de porumb fugiau pe lingă el... «Unde mă duc»? Mușuroaiele îi puneau piedecă: de vre-o două ori era să dea 'n nas... «Tuma la Obîrșeni mă opresc»!... Capu-i frigea. Vîntul părea că-i încărcat cu limbi de flăcări...

Seara, Florea Cazacu fu trecut «lipsă la apel». Iar a doua zi, de dimineață, la cafea, un Țigan — făcut de curînd fruntaș — se răsti la artelnic.

— Prezantă-te 'ncoa scurt, leat, cu porția lui Cazacu!

C. Sandu-Aldea.

POPA VASILE.

În odaia îngustă, joasă, cu ochi de fereastră mici, somnuroși, roșcați de lumina cînd sălta-toare, cînd pactică a bețigașului de său de pe masă, se plimbă cu pași largi, se oprește cu minile lăsate grele de-alungul trupului, apoi iar pornește virîndu-și brațele unul supt celălalt, un bărbat adus puțin de spate, în barba revărsată bogat cu mănunchiuri groase de fire argintii, cu mustățile ca două coarne de berbec, ce se pierd în barbă, roșcate, cu puține fire albe. Din cînd în cînd rămîne după masă, vrea să se așeze pe scaun, dar iar se îndreaptă. Pe cîteva clipite capul se ridică măreț, și supt sprîncen le desc, stufoase, ard în văpăi două di'mante negre, orbitoare. Nasul de vultur palpită, pare că miroasă în depărtări mari.

În casă e liniște gră. Din odaia vecină, pe ușa deschisă se aude respirarea regulată a celor ce se odihnesc, scutiți de răsufletele reci ale vîntului, ce flueră cu o mulțime de întorsături, în strașina lungă a casei, afară în toamna tirzie. În vatra rece în două colțuri doi grieri numără clipele ce trec, cu glasul răgușit de atîta numărare. Sfinții în haine largi, șterse, ascultă cu capetele plecate, din cadrele icoanelor vechi, furtuna de afară. Ascultă și par foarte adînciți cu gîndul, ca niște moșnegi ce au adurmit la un priveghi, cu coatele pe masă.

Pe după icoane sînt virite tufe de busuioc și izmă creafă, cu miros de sărbătoare.

Într'un tîrziu bărbatul se opri în mijlocul casei după ce închise ușa odăii vecine. Stătu mult, ca împietrit, cu capul plecat, cu brațele încrucișate. Din cînd în cînd ofta, și barba mare se zbătea repede pe piept, ca o descărcare nervoasă. Afară vîntul se vîita prin frăgarii negri, se învăluia pe supt stresină, înbulzindu-se în geamurile mici, și se depărta apoi, ca răpit, într'un întuneric de să-ți scoți ochii, lăsînd răstimpuri mari de liniște în urmă. — Din ochii negri aprinși, se desprinseseră repede doi stropi mari și se perdură în barba încîlcită. Pașii se măsurară iar, hotărîți acum spre masă, și scaunul cu spătează scîrțai dureros.

O coală albă de hîrtie aștepta acum să i se încredințeze, ceea ce nu știa. Peana întepenii între degetele groase. Vînele se umflară supt pielea galbină-vineție, ca niște sforicele de un vînat tulbure.

«Măria Ta!

«De două zeci și cinci de ani sînt aici în satul unde m'ai trimis. 25 de ani trec ca o palmă la ureche, dar pentru mine au fost două zeci și cinci de veacuri, Măria Ta! Pînă am fost la învățătură m'ai cunoscut bine, pe mine

și pe Toader Vălean și pe Petru Muntean. Noi țineam strana. Acum ei s'au dus de mult, Măria Ta, și numai eu am mai rămas, cu Vasile Todoran». — Și aici mîna lui Vasile începu să tremure ca de friguri, pe ochi i se puse o ceață deasă. Șirele ce se uscau pe hîrtie i se părură grozav de încilcite. Se vedea cum joacă literile, cum se deslănțue, cum se împrăștie, și cum dispar apoi cu totul. Vasile Todoran se frecă la ochi, dar ochii nu mai vedeau în afară. Se lăsă greu pe spăteaza scaunului, și oftă din adînc. Flacăra luminării de pe masă sălta să-și peardă vederea, și capătul ars al feștilei, se plecă

ce domn, ia nu așa numai o riză de scriitor! Avea băiatul glas bun, ce mai glas, «got», cum zicea cantorul Mitru. Și dacă nu s'ar face popă, atunci pentruce mai dă D-zeu dar la oameni?

Și Vasile Todoran, cum sta răzimat de spăteaza înaltă a scaunului de stejar, vedea ca în vis toată viața ce a urmat pentru el, din aceeași hotărîre a bătrînului neînduplecat.

O casă mică, cu fereștrile murdare, cîrpite cu hîrtie, locuința unui pantofar uscat, vînat la obraz, care toată ziua ședea pe un scăunaș punea petece orî tălpi, fumînd neconținut și

Dr. T. Mihail.

într'o parte roșu la vîrf. Supt para tremurătoare sfinții vechi de pe părete, păreau că se deșteaptă. Vîntul afară se izbîia în fereștile miș, și un ochi de hîrtie de-asupra plesni. Vasile Todoran deschise ochii tresărînd. Flacăra săului de pe masă se lungise, și era gata să se desprindă de feștilă. — «Ce vreme Doamne, ce vreme!» — Și cu o năframă neagră astupă ochiul. Apoi se așeză iar pe scaun.

De cînd duce el amarul ăsta de viață! Bătrînul badea Iacob, tatăl lui, să i fi dat lui bună pace, să fi rămas aci în sat în rînd cu feciorii. Cine ar fi ca el acum. — Dar nu! Bătrînului îi ardea să facă domn din Vasile al lui. Și încă

Dr. A. Novac.

golind tot la trei ciasuri o jumătate de litră de rachiu. Un ucenic ghebos aducea și ducea marfa, punînd în totdeauna în buzunar glaja stăpînului. Aci a început să învețe lecția ce i se spunea în școală, — în mirosul de tutun, de cleiuri, de vinars și pele umedă, putredă de jumătate. — Cînd îi vin în minte anii petrecuți aci îl cuprind fiori reci.

Nu mai după ce s'a ridicat și a schimbat cvartirul, la cei doi prietini, cu cari mai tîrziu cînta în strană, numai atunci mai prinse și el vlagă. Anii pentru preoție erau doi, pentru cei ce se grăbiau, pe cari îi așteptau poporenii acasă ca pe spini.

Dar de acești doi ani Vasile Todoran își aducea totuși cu drag aminte. Mai ales de unele zile mari. Când se strecura cu cei doi prietini la crîșma lui Tănase, și puneau trei șurte de a crîsmăresii în celea trei ferești, și așeau lumina în mijlocul mesii, iar în jurul luminii trei litre deocamdată. Feciorii se mai încălziau la inimă, și li se deslegau limbile, și le porniau lacrimile odată cu cîntecile. Și ce cîntece Doamne! — te aprindeau și mai mult ca vinul, nu sarbede și bolnave ca celea de acum. Și Vasile era cel mai meșter. În asta una nu se înșelase bătrînul: feciorul lui avea un glas,

biserică. Ei să înduioșau mai în grabă ca Vasile, și pe buze le veneau cîntece de dragoște. Dar Todoran repede schimba tactul și se pomeneau cîntînd:

«Cine trece Oltul mare?
Ce viteaz răzbunător
Umple astăzi de teroare
Zbirii bietului popor?»

Și nu se prea puteau dumeri ce va să zică: «zbiribetului» spus totdeauna într'un singur cuvînt. Dar Vasile pune repede capăt nedumeririi, căci încheia cu:

40

569

Dr. Șt. C. Pop.

Doamne ce mai glas, «got», cum zicea diacul Mitru.

«Treii colorii cunosc pe lume
Ce le țin de-un sfînt odor;
Sînt colorii de-un vechi renume
Suvenirii de-un brav popor».

Vasile cînta înainte, pretinii îl acompaniau. Și ochii lor cuminți se umezeau, și cînd se depărta și al doilea rînd de sticle goale să vină iar pline, pretinii se îmbrățișau, și apoi liniștindu-se făceau planuri mari pentru viitor. — Cei doi aveau acasă logodnicile, ce-l așteptau cu ochii plîși, blăstămînd atîta foc de învățătură, ce trebuie să ai ca să poți cădelnița în

43

773

Dr. I. Suctu.

«Plîngi popor nenorocit,
Plîngi că Tudor a murit».

Și cei doi pretini plîngeau cu lacrimi amare moartea bietului crai Tudor Olteanul, care trecuse

«Fără cruce, fără floare
Fără lacrimi pe mormînt».

Amintirea acestor zile mari era singurul punct luminos în toată viața lui Vasile Todoran. Dar cît de rari au fost acele zile; cîte-odată i se părea că partea asta frumoasă din viața lui a fost un vis numai. — Mai ales după ce-l muriră pretinii.

El nu a avut logodnică pînă a fost la pripceală, dar cînd a venit acasă 10 ar fi mers după el. Preuteasa, însă, totuși cea mai din oameni a trebuit să fie.

Popii Vasile îi vine în minte toată viața lui de popă aci în sat. Și din toată înțelege numai atîta, că tatăl său mai bine-l lăsa să crească aci în rîndul celorlalți feciori. — Ar fi azi om de frunte. Anii răi l-au legat de gard și pe el. Ceî bunî i-a pus la școli pentru un băiat, care după 5 ani muri în aprindere de plămîni, și pentru o fată, care încă a fost un an la oraș.

— El a muncit în rînd cu ceilalți oameni din sat. A muncit ca un boi și nu s'a ales cu nimic. — Că dacă era an ploios eclejia se îneca de bălțile ce le ținea lunca cîte o jumătate de an, iar de era secetă crepa cleiul de supt firele rari de iarbă, și cucuruzul își învîrtea frunzele ca fusele. Moșia lor cea bună, din Față, a pus-o tatăl-său cu școlile lui. Cu oamenii era înrudit cu jumătate satul, cît despre partea lui, cît despre partea muerii, și dela aceștia înzădar cerea. Ceilalți erau săraci, si n'avea ce să le iee. — Toate ar fi mers cumva, numai să fi fost ani bunî. Mai ales anul acesta din urmă. — Trei vițișoare în graid, și el nu are un car de fin, și toamna veni de grabă. — Le-ar fi vîndut, și nu le lua nime, numai pe preț de batjocură. Oamenî mulți plecară la America. Își vîndură tot, tot afară de femeî și copii, ca să-și poată face banî de drum, și porniră cu gîturile uscate și cu ochii umezi. Și s'aû dus mulți!

Iarna bate în curînd la use și popa Vasile de mult nu mai are astîmpăr. De cînd aû pornit să meargă oamenii în lumea cea noauă, îi tot umbla și lui ceva prin cap, și nu spunea la nime. Dar nici odată nu a fost așa de zdrobit ca în sara asta. — După ce-și depănă așa în minte viața și năcazurile lui, cum sta răzimat pe spăteaza scaunului de stejar, se ridică iar și începu să se plimbe prin casă. Într'un tîrziu se opri din nou în mijlocul odăii cu bratele încrucișate, și stătu mult acolo ca împietrit. — Afară, în noaptea adîncă, vîntul vuia într'una. Doauă lacrimi mari se perdură iar în barba încîlcită, și popa Vasile porni cu pași hotărîți înspre masă, și se apucă din nou de scris.

«Măria Ta!

«Eû, Vasile Todoran, de 25 de ani preotesc tot acolo, unde m'a pus Măria Ta, pasă-mi-te așa e voia celui de sus. Acum eû am avut un ficior, pe care l-am purtat cinci ani la școală, dar ăla a murit. Daç'a murit s'a odihni, Măria Ta, Dumnezeuî să-l ierte. Acum Măria Ta vei ști c'a fost mare secetă în anul acesta și am

trei vițișoare și nici un car de fin. Să le vinzi, le dai pe nimica. — De celealalte ar mai fi cumva, dar cu mălaiul stăm rău de tot. Poporeniî n'aû să-mi dee nici cîte-un cop. Si am, Măria Ta, nevastă că-mî trăeste încă, si doi băeți peste 10 ani amîndoi, dar pe ăstia vezi bine nu i-am mai putut duce la școală. Si așa ei pot trăi și cu mălaiu. Dar mai am, Măria Ta, o fată de 24 de ani, și nu s'a măritat încă... A fost un an și la școală la oraș, dar domnișoară tot nu poate fi, că nu avem nici banî; apoi ficioriî din sat se vede că nu prea îndrăznesc, știî Dă ca ei, și așa e trecută de 24 de ani și nu s'a măritat încă. Si să o vezi, înaltă, mlădioasă, cu fața albă ca de crin, cu ochii negri, negri și umezi. Si stă așa si nu se mărită. Măria Ta! Pe mine pentru fata asta mă doare. Si să mă ierți, Măria Ta, dar cînd mă uit la ea, blăstăm ziua în care m'a dat tata la școală. Acum de aceea viû eû să scriu Mării Tale: vreaû să adun ceva banî să-î fac o zestre, orî dară mă duc de acasă gîndesc că ficioriî vor fi mai îndrăzneți, că preuteasa, Ruxandra, e tîrancă si ea. — Eû singur is domn la casă. Că uită de asta voiam să spun Mării Tale: eû vreaû să mă duc din sat oblu în America. S'aû dus ei încă oameni dela noi și aû făcut banî. Acum eû numai de atîta mă rog să-mi dee Măria Ta slobozenia asta, si să-mi ție satul pînă voiû veni. Nu ca ponă vreaû să mă duc, Măria Ta. Nu. Patrafirul îl las aici, ci acolo spun că sunt fabrici multe-multe și plătesc bine. Nu pentru mine, nici pentru Ruxandra orî pentru cei doi băeți. Te rog, ci numai pentru ea. De ea mi-e milă că e trecută de 24 și nu s'a măritat încă, si apoi mai spun eû încă ceva, dar numai Mării Tale: așa-i ea, nu poate mîncea nici cum mălaiul gol. — Si în America fac oameniî banî, Măria Ta, și trebuie să mă duc. — Asteptînd slobozenia, s'arută dreapta Mării Tale sluga plecată:

Vasile Todoran,
popa din Lupeni.»

Popa Vasile, zdrobit, împătură hîrtia, o puse bine, și așa îmbrăcat se răsturnă pe lavita de lingă fereastra în care răscolea și acuma vîntul.

Dimineata înciripă un cal, cu șaua de lemn îmbrăcată în piele neagră, dela judele, și fără să spună femeilor de ce, a zis că trebuie să meargă pînă în oraș la postă.

Cînd să iasă însă pe poartă, un copilandru de vre-o 16 ani, oaches, îmbrăcat în suman, se arată și el în prag. Calul umed de goană, sforția pe nările ferbinți.

«Domnule părinte, să faci bine să vii că moare taica.

— Cum moare, mă Ionică? N'a fost beteag.

— Numai de 2 zile a căzut la pat. Dar acum moare părinte, fă bine vină în grabă!»

Ai lui Ionică ședea afară, cale de-o poștă pin' acolo. Popa Vasile sări din șea, se întoarse furtună în casă, luă patrafirul și ciaslovul, se avintă iar, și pleacă amîndoi.

Colo după amiază o căruță se opri înaintea casei preoțești. — » Vino, Ruxando, de na patrafirul și ciaslovul. Trebuie să-l ducem la doctoru. De nu, omul ăsta moare cu zile. E în aprindere de plămîni, așa cum a fost Gheorghies al nostru.»

În căruță nu se vedea numai lina cojocului, ce acoperea pe bolnav.

Sara căruța se opri iar aci. Popa zise scurt: «Na Ionică, dacă-l ajunge acasă, să faci cumva să trimiți calul că e al judei». Și întorîndu-se către preteasă: «I-a dat leacuri și a zis că-i trece. Dar de nu mergeam era gata. Vezi, mor cu zile bieți oameni.»

Cînd să se desgate popa, Vasile dă de scrisoare în buzunar. Și-a uitat azi toată ziua de ea. O scoate, o întoarce, se uită pe toate părțile la ea, apoi se apropie de vatră și o pune în flacări, gemînd din adînc:

«Mare e unul Dumnezeu și nu ne va lăsa!»

I. Agîrbiceanu

NOTIȚĂ DESPRE FABIAN ȘI MURGU.

Ardelenii profesori în principatele române au o istorie, care va trebui să se scrie odată, pentru că va fi încă mult timp necesar să se lămurească bine *cine* și *cum* a lucrat la crearea unității culturale, cîtă este, cîtă va mai fi.

Din această istorie fac parte următoarele trei notțe scoase dintr'un memoriu inedit al lui G. Săulescu, profesorul moldovean, care recunoștea că Ardelenii «au renăscut și au creat limba, literatura și istoria dacoromană».

Memoriul se află în manuscriptul dela Academie, ce poartă Nr. 1639, la paginile 3—109. Memoriul este scris la 1864.

I.

Despre *Fabian*: Era dintre profesorii, care *ex consilio* s'au asociat cu Asachi, să scoată «Albina românească» (p. 12. v.) Asachi căpătă proprietatea gazetei; «eu și Fabian căpătarăm a) a lucra articli, b) a traduce novitățile din gazetele străine, c) a corege gazeta și cite un articlu scris de D-lui —» (p. 13). Examenul dela Academia lui Vasile Lupul, dat la 1829, cuprinse și limba latină și geografia, pe care le propunea Fabian. La acest examen Grecii intriganți suferiră o înfrîngere rușinoasă (p. 15—16). Cînd a plecat Asachi la București, pentru facerea Regulamentului organic, gazeta o redactau singuri Săulescu și Fabian. «Pre atunci începîndu-se revoluția Belgiei, înșiram în gazeta noastră articli... preseii belgiene libere și revoluționare... încît se minunau cei din București și dl Eliade, redactorul Curierului român, cum ne permite cenzura rusă a avea o gazetă așa de liberă. Cauza era că dl Muhanov, ce purta numele de cenzor rînduit din partea Rușilor, neștiind românește... i se putea atribui zicerea... *Dominus haud curat*

quantitate syllaborum» (p. 17—17 v., vorba unui fost profesor al lui Săulescu). Asachi le-a trimis dela București cîteva fabule: *Oala de lut și de aramă în călătorie*, *Trăsura cu patru cai și musca*¹ (aluzie la patru boeri care lucrau în comisia pentru Regulament și la logof. Const. Pașcanul care nu lucra «fiindcă pe lîngă altele nu-l tăia nici capul»), și *Doi asini* «verberînd ironic cu atare cimilitură pe mine și pe bietul Fabian, care purtam *frustra* sarcinile» — (p. 17 v. — 18)², «Albina în periodul acesta critic, prelucrată și redactată de noi, exista și zbura liberă ducînd lectorului și publicului miera» — (p. 18. v.).

Fabula-i spusă rău; de-aceea este suficient să-i știm originea și bine să n'o mai cităm.

II.

La pagina 20 v. este intercalată o amintire despre *efectul școlii ardeleni* a celor trei eroi Clain, Șincai, Maior. Aproape verbal: Se zice că un profesor polon Vengherski, ce pe la începutul secului al 18-lea propunea în Iași limba latină și franceză, auzînd că Transilvănenii au tipărit gramatice românești, se pronunță: dacă vor Românii să-i învețe gramaticile lor românești, apoi mai nainte de a trimite o ladă de acele gramatice, e bine să trimită un car de medicamente, care să-i facă pe Moldoromâni a avea gust de învățat gramatica lor.

Așa va fi fost la începutul veacului. Pe la 1830 se schimbaseră lucrurile.

¹ În ediția dela 1844, la p. 48 (*Musca și carul*) și la p. 32 (*Oala de aramă și oala de lut*).

² În ediția dela 1844 (Iași), la p. 10—11, sub titlul *Acii doi catrîi*. Cu alt prilej și Săulescu i-a dedicat lui Asachi o fabulă (p. 40).

I. Russu Șirlianul.

Despre *Eftimie Murgu*, inteligentul, liberalul și zburdaticul compatriot, se spune (p. 47, v. și urm.): Formară în sfârșit și clasele de filozofie. Asachi propuse Mitropolitului să se aducă Murgu. Murgu începu a propune. «In persoana acestui Român bănățean află dl Asachi o peatra pusă în cale păcătoșilor sau o spată damocleiă» — (p. 40, v.). Cu prilejul unei schimbări de local, care avea culisele ei, Murgu nu voi să se mute cu clasele sale din academia vasiliană în cea mihăileană (mișeleană, cum zicea el; Domnul era Mihail Sturza! «Michel» pe franțuz). Sosește timpul examenului, vine Domnul, Mitropolitul, boerii, se aștepta și Murgul, care nu voia să intre într'un edificiu «profan». În fine, rugat, face examenul (p. 48, v.) și școlarii răspund bine. Asachi șoptește ceva Domnului. Eșind, Domnul, în loc de a mulțami profesorului, se pronunță: «Știu școlarii, pentru că au mai învățat odată obiectele acestea.» Săulescu adauge: «Imaginați-vă acum ce ferbea în Murgul colerico-sanguineu.»¹ Său-

¹ Murgu avea și minți scurte. De-aceia Asachi îi zicea în bațjocură «Kenguru!» (pag. 48 v.).

lescu susține că, pentru a scăpa de Murgu, Asachi l-a pîrît la Domn că este și el «membru în complotul opozițiunei sale» (p. 49, v.) În Iași trăia pe-atunci un Grec Gerasim Crasa, «un spion rusesc»; acestuia i se propuse un post, la care Murgul avea drept să aspire: directoratul institutului. «Atuncia Murgul, ca Cosciusco cu spada ruptă, zicînd *Finis Poloniae*, dede dimisiunea sa și se duse la București, nesuferind în țară numită română să se vază subaltern, cum zicea, unui Arman... și unui Grec cațeon policinel, (paiat) ca Crasa» (p. 51).

Asupra crizei lui Murgu la Iași nu se știa nimic pozitiv. Bătrînii, ca d. e. Cipariu, știa; dar nu cred să fi scris ceva despre ea, afară de aluzia din corespondența cu Bariț ce-am publicat-o tot eu, în „*Tribuna Poporului*“. De aceea am extras din Săulescu pasagele, din care o intrigă și o antipatie de rasă reese ca ultimă cauză intimă a părăsirii Iașului. Acuza că Murgu a făcut politică la Iași, nu o cred fără nici un fundament. La București a făcut, precum se știe, îndată ce-a sosit din Iași. Oricum, cine știe cauzele mai bine decît Săulescu, — să le spună!

G. Bogdan-Dulcă.

ÎN TREN.

— După Gerhart Hauptmann. —

În goană sălbatic cîmpiei s'așterne
 Și tropotă trenul în noapte.
 Eu treaz țin priveghiul... Alături pe perne
 Dorm somnu 'mpăcării vre-o șapte.
 Opațu 'n tremur clipește arare,
 Cînd roata s'avintă și 'n vaier tresare —
 Departe în noaptea albastră
 Privirea-mi colindă lumina răzleață
 Și, ca o nălucă, trudită mea față
 O văd ogîndită 'n fereastră.

Aleargă fugarul și urlet păgîn
 Prin codri și plaiuri răzbate,
 În urmă-î jilipuri și ziduri rămîn
 În negura nopții 'mbrăcate.
 Și iată — vederea aș vrea să mă 'nșele —
 Un picur răsare-mi din genele grele
 Și 'n tremur obrazu-mi prelinge,
 Și lacrima 'n pieptu-mi un cîntec învie
 Și inima 'ntreagă i-î cade 'n robie,
 Sălbatic un dor mă încinge...

E dorul de țara luminii de-afară,
 Cuprinsă de sîrmele sure
 Ce pier într-o clipă, ca iar' să-mi răsară
 Și farmecul nopții să-mi fure
 Dar ochiul colindă și gîndul se zbate,
 Vrăjindu-mi icoană din vremuri uitate,
 Cînd prinse 'n poleiul de lună
 Jucau lîngă iazuri șireaguri de iele,
 Seninului farmec și patimii grele
 Dînd glas din măiastra lor strună.

Cîntarea măiastră în noapte pătrunde
 Și frunzele mute 's în cale;
 Păraul oprindu-și pribegele unde
 Iși curmă poveștile sale.
 De lacrimi străluce sfioasa cicoare,
 — Pornitu-s'a vîntul livezi să 'nfioare,
 În crîng cîntăreții țin straje,
 Ascultă și 'nvață cîntarea măiastră
 Și glasul lor dulce în noaptea albastră
 Întrupă a strunelor vraje...

Tu zbori înainte! — Nu-î farmec de ingeri,
 Să 'ncete-alergările-ți crunte,
 Te-avînți peste ape cu repezi răsfîrînger
 Pătrunzi în adîncuri de munte,
 Tu tremur sălbatic al lumii pripite,
 Tu demon, ce-mi spulberî alitea ispite,
 Și fugi de-arătările mele,
 Aș vrea să văd luna cînd sînu-și desface,
 S'ascult în a nopții statornică pace
 Povestea curatelor stele.

Dar fumul înneacă icoanele sfinte,
 Vin neguri în horă nebună,
 Fugarul sălbatic s'avintă 'nainte
 Și urlă și geme și tună
 Și trupu-î asudă — cu brațe vrăjmașe

Imi pare că zmeii îl duc pe ogașe
 Și altor tărîmuri îl fură
 — Și cum țin priveghiul lipsit de repaos
 Aud cum un cîntec porcede din haos
 Un cîntec de milă și ură.

Al nostru e brațul ce 'n nopțile-albastre
 Vă poartă 'zdrobit de povară,
 Noi n'avem bordeie și mîinile noastre
 Din aur cetății vă durară;
 Vesminte v'aducem și noi vă dăm pîne,
 Voi rinjetul groaznic al morții păgîne,
 Dar vrem azi robia sfărmată.
 Vă cerem azi țarina noastră 'napoi
 Și singele negru vi-l cerem azi noi,
 Scăpare vrem azi și răsplată.

Ni-e neamul sălbatic, cu patimă 'n piept
 Cu suflet și brațe 'năsprite
 Dar azi la viață, la moarte un drept
 Vor bietele inimii trudite.
 Din preajma obezii de-ar prinde răsuflet
 Un tremur din vaierul nostru din suflet
 Cu vuiet năpraznic de mare
 Zdrobire-ar a ielelor horă răzleață,
 Cîntarea păgînă și-atît de măreață,
 A veacului nostru cîntare.

Poete, cîntarea de vrei tu să 'nveți,
 Ascultă-l al ocnei sobol,
 La gura mașinei — cu pași îndrăzneți
 Grăbește din crîngul domol,
 Privește scînteia din gureșa sîrmă
 Și fumu 'n văzduhuri, plutind fără cîrmă
 Și-apleacă-ți urechea cu jale
 La inima celui sărac și supus
 Și toate ce 'n tremur plîngînd, el ți-a spus,
 Tu spune-le strunelor tale.

În goană nebună cîmpiei s'așterne
 Și tropotă trenul în noapte,
 Eu treaz țin priveghiul... Alături pe perne
 Dorm somnu 'mpăcării vre-o șapte.
 Opațu 'n tremur clipește arare
 Cînd roata s'avintă și 'n vaier tresare...
 În murmur încet se frămîntă
 Cîntare de slavă și 'ntrupă-se 'n pripă
 Cu tremuru-î dulce vrăjindu-mi o clipă
 O lume mai bună, mai sfîntă...

Încet se înalță, sfioasă tresare
 Din vuietului greu de oțele,
 Și iar se 'nfiripă curata cîntare
 Supt ceriul seninelor stele;
 Domol se întrupă și iarăș se frînge,
 Sfielnic cu 'nșelul în murmur se stînge,
 Cînd patima inimii frînte
 Plîpîndul ei farmec ar vrea să-l coboare
 Din ceriul cu stele, prin vinăta zare
 Să-mi cînte și iarăș să-mi cînte...

Octavian Goga.

FOI RĂZLEȚE.

M. Sadoveanu: *Dureri înăbușite*. București, Minerva, 1904. Un vol. în 8°, pp. 286, preț 2 lei.

Luț Petrea îi zice oamenilor din satul lui: *Străinul*. În aceasta e indicat conflictul novelii. L-a dus la miliție pe cînd îi mijia mustața și pe cînd își legase dragostea de iubirea Irinei. În oraș însă firea lui cea slabă nu poate rezista ispitelor, tovărășii stricăți și mai apoi mișei îl trag cu ei în ocna vieții și apoi în ocna statului. Și cînd eliberat, ajunge din întâmplare în casa, în care Irina preoteasa îi dă adăpost, el rămîne și moare «străinul» necunoscut de nimeni. Un alt deplasat e *Ioan Ursu*. Pe acesta l-a mințit nevoile la oraș, atunci cînd munca lui din zor și pînă în sară nu mai ajungea ca să stoarcă unei palme de pămînt mlaialul cu care să astupe gura copilașilor săi flămînzi. Ca lucrător în uzinele de fier, Ursu ciștiga bani netezi, dar ei nu erau de-a bine, căci pentru ei își vinduse liniștea sufletească, pentru ei se despărția de glia tradițională și de nevasta care ajunge amanta popii, — iar cînd printr-o încordare supremă a voinței, demoralizate în oraș, se întoarce iar la ai săi, cei dinții cari îl numesc: «Străine!» sînt copilașii săi. Aceste două povestiri și mai ales cea din urmă, sînt două călduroase apeluri împotriva deplasării țaranului, — ca novele însă, ca produse de artă, ele sînt mai slabe decît novelele scurte din volum. Tendința e prea vădită și ea a încătușat pe autor. N'am ce să-mi fac, dar impresia mea e, că dl S., cînd i s'a încheiat în minte subiectul lui Ion Ursu și-a zis: «Din asta am să fac o novelă mare.» Dar cînd îi propui așa ceva, îți legi dela început cătușii la mîni și la picioare. Eca și cînd, ca să ajungi undeva, nu iai drumul neted, ci vrei să faci vitejia să treci peste un deal înalt, pe care l-ai fi putut ocoli foarte bine. Dar ți-se poate întîmpla ca la mijlocul urcușului să ți-se oprească respirația. Și un fel de respirație scurtă îmi pare că e caracteristică și în acțiunea acestor novele. Ea îmi pare lungită cu dinadinsul, fără să fi fost de lipsă. În mijlocul naturei, la țară, dl S. poate să-și poarte cetitorul pe unde-i place, să-l oprească la un desiș în care ciripesc păsările, sau la o vâlcea a cărei unde povestesc cu florile de pe mal, — îl întovărășești bucuros, căci acolo el e acasă și știe să-ți arete lucruri pe cari singur nu le puteai descoperi; dar în fabrică și în cîrciuma Evreului, în care-și petrece Ursu zilele, ajunge să pășim odată ca să vedem tot; autorul e acolo tot atît de străin cași noi și nu sîntem mulțumiți cînd ne duce și a doua și a treia oară. Eu unul n'am putut să resimt toate stările sufletești prin care trece Ion Ursu, precum m'am înduioșat de resemnarea bietului Șoric și precum m'ar. înfiorat de frica Cuconului Ionică. De aceea reproduc schița Sluga și nu un fragment din cele două novele mari, la care îmi pare că dl S. ține mai mult decît la cele mici. În aceste dîmpotrivă, se vădesc calitățile lui, în ele recunoaștem psihologul care știe să ne schițeze cu liniă atît de marcate cîte-o stare sufletească adeseori foarte subtilă, povestitorul pe care-l ascultăm atît de bucuros, căci vorba lui e limpede și expresivă, artistul care știe pe trei pagini să te pregătească, să te țină încordat și să-ți dea dezlegarea cea mai satisfăcătoare. Mai ales în inventarea desnodămîntului, uneori foarte greu de aflat, găsesc forța dlui S. Luț Gheorghe a Anuții dușmanul său de moarte, Tudor, îl aține drumul în noaptea de paști, în pădure, pe cînd trecea cu carul. Și iată-l încăierat într-o luptă oarbă. Boii, neștiutori, trag mai departe caul în care cei doi gîfă și gem luptîndu-se pe moarte și pe viață. La urmă Gheorghe reese învingător din luptă: «Clopotul zvîrlea în întunecimî cîntecul învierii și Gheorghe a Anuții, încet-încet își slăbi dușmanul din strînsoare, se trase pe draghina din dreapta carului, își trecu barda în stînga și, cu dreapta, își făcu semnul crucii. Celalt, Tudor, se sculă greu, ca un rănit, gemînd, și se așeză de cealaltă parte. Amîndoi priviau spre luminile nenumărate care tremurau, ca niște stelute, în vale; amîndoi ascultau muzica adîncă a clopotului și carul cobora coasta spre sat.» — Remarc acest lucru, căci îmi pare că dl S. e însuși conștii de el. Într'adevăr titlul colectiv de «Dureri înăbușite» dat acestui volum, se referă la aproape toate novelele, atît la resemnarea nenorociților cari se numesc Ion Ursu și Petrea Străinul, cit și a cuconului Ghiorghe, care are un fctor legitim ce-l face rușine și unul harnic și frumos, dar slugă acesta, «născut din greșală, la o margine de drum»; cînd însă vrea să-și ispășească păcatul, să facă mărturisire aceluia care merită a-l fi fiu, cînd înduioșat a bătut în geam și sluga a venit să-l întrebe ce poruncește, atunci boerul își înăbușe durerea și-i spune: «M'am răzgîndit... Te-oi chema pe urmă...!» — Însemnează volumul acesta un progres față de «Povestiri» și de «Șoimii»? Cînd volumele se urmează din trei în trei luni, ca la dl S., nu se poate vorbi nici de progres nici de regres. La întrebarea aceasta vom avea drept să răspundem numai după cîțiva ani.

Dr. S. P.

Sluga.

Într-o dimineață, o lună după moartea bîtrînului Tudor Lupașcu, cuconașul Ionică, eșind din casă, nu găsi, ca totdeauna, calul înșăuat la scară. De multe ori te scoate din fire un lucru de nimic, — dar mi-te cînd e vorba de o greșală care face să întîrzie cu o jumătate de ceas o întîlnire așteptată cu bătăi repezi de inimă? — Cuconașul Ionică se făcu foc și pară, bătut din picioare, răcni, cheamă pe argatul care trebuia să-i aducă înșăuat calul, — îi dădu patru palme repezi, una după alta, îl croi de cîteva ori cu cravașa și-i porunci să-i aducă la moment pe Cezar. Omul își luă de jos pălăria care căzuse din pricina zguduitorii, și-o puse în cap, scuipă într-o parte cu sînge în două și porni spre grajd.

«Ce bestii! ce bestii!» strigă cuconașul, întorcîndu-se spre vechil.

Bătrînul om cu minte, de mult în slujba familiei, răspunse blind:

«Dă, cucoane Ionică, omul nu era vinovat. Cezar a fost la potcovit, și de-abia acum a venit...»

— Ași! ce tot îmi vorbești dumneavoastră...

— Cucoane Ionică, ascultă ce-ți spun eu: acî nu-i de o palmă, două..., dar trebuie să cunoști și omul. Ai făcut rău c'ai dat. Năstase e om închis, dar, cînd izbucnește, e mînia lui Dumnezeu! Și răposatul boer, Dumnezeu să-l erte, îl cruța, — mai ales că e muncitor și voinic ca un taur...

— Fleacuri! răspunse pufnînd Ionică! vezi să mi-se aducă mai repede calul...»

Năstase veni tăcut cu obraji roșii, aducînd

calul de căpăstru. Era un Român cît un munte, cu ochii foarte pătrunzători. Boerul nici nu se uita la el; se zvîrlî în șea și porni acolo unde-l chema dragostea.

Trecu cîtăva vreme, și, într-o zi, boerul Lupașcu se hotărî să plece la Iași. Avea nevoie de parale de-î țipa maseaua și se ducea să pue amanet moșia Roșcani.

Cu toate că în ziua aceea cerul nu făgăduia vreme bună, cuconașul, hotărît ca întotdeauna, dădu ordin să se pue caii la droșcă. Apoi caută hirtilele trebuitoare, băgă de seamă să i se așeze în cufăr toate lucrurile de care credea că va avea nevoie, stătu la masă în fugă și, foarte grăbit, porunci să-i vie trăsura la scară.

Vătavul îl întimpină și-i spuse că vizitiul s'a bolnăvit, dar s'a găsit alt argat să meargă. S'a cerut chiar el singur. Boerul se supără, certă pe vătav, apoi se sui mărîind în trăsura.

Cînd caii porniră, privi cerul. Nouri mari, vineți, rătăciau prin văzduh, venind de la miază-noapte. Soarele, trecut de la amiază, ardea cu o strălucire neobișnuită. Ionică Lupașcu ar fi dorit foarte mult să nu-l apuce vremea rea pe drum, ca să-i zădărnicească interesele.

«Nu cred să ploaie!» — murmură el. Apoi răcni la vizitiu: «Mîna măi repede, — să nu ne apuce ploaia pe drum...»

Vizitiul întoarse peste umăr o figură roșcată, cu ochii pătrunzători, și buza de sus se încreți zîmbind:

«Poate n'a ploua, cucoane. Nourii trec...»

Un miros tare de beutură izbi în față pe cuconaș. Îndată îi sări țandăra.

«Bine, mă ticălosule! strigă el, gata să se ridice și să înșface pe vizitiu; acu ți-ai găsit să te îmbeți? Ce canalii!» Dar vizitiul își întoarse iar obrazul: boerul cunoscuse pe Năstase și tăcu dintr'odată.

«Nu te teme cucoane... Dacă s'o întimpla ceva, păcatul meu o fi...» și buza dublă de sus se încreți iar. Se întoarse și dădu biciu cailor.

Boerul rămase cu ochi la spatele uriașului dinaintea lui, și la capul pletos, — gîndindu-se la întîmplarea cu palmele.

În adevăr, — bruta de pe capră e voinic cît un munte și seamănă a fi foarte violent. De vină nu-i decît vătavul, că-i dă la drum oameni de-aceștia. Trebuie pedepsit ticălosul de vătav, trebuie dat afară, fără milă. Auzi, dumneata? numai la noi se întimplă lucruri de acestea... Îți pr. mejduești viața pentru un lucru de nimic. E adevărat că dăduse cîteva palme, și nu fusese la mijloc cine știe ce vinovăție... Ei, dar asta se întimplă des... Ce-a făcut Năstase atunci? A scuipat în două cu sînge, a tăcut și a rămas foarte neguros...

Boerul cercă să se gîndească la alte cele: la femeia care-i era dragă; la vînătorile care tre-

buiau să înceapă odată cu toamna; la viața Parisului, viață fără primejdii și fără griji, pe care n'ar fi întrerupt-o de nu murea bătrînul; la multe; — dar neliniștea i se furișase pe nesimțite în suflet.

Caii fugeau în trap grabnic pe șoseaua vinătă. Trăsura duruia din cînd și cînd pe podețe. Ionică Lupașcu, în mantaua albă de doc, se legăna pe perinele gălbuie de pulbere. La asfințit, se grămădeau munții uriași de nourî negri.

«Se 'ntunecă! strigă Năstase, de pe capră.

— Vine furtună! vorbi boerul. N'ar fi bine să ne întoarcem?

— Ași! mergem înnainte...»

Ionică privi iar capul pletos și gîndi: oare ce se petrece în tidva omului acela? Un om care bea rachiū, are buza dublă, sudue, scuipă și mină caii, e ceva foarte caraghios. El n'a fost la Paris, nu știe ce înseamnă a trăi, și-a dus viața ca un animal, singura plăcere i-a fost beutura; nervii de frînghie nu i-au tresărit niciodată în fața lucrurilor noi... Ce poți aștepta de la dînsul? Iată-i acum stă pe capră, cam cu chef, îndeamnă caii și vorbește cu ei. E mai aproape cu sufletul de dîșii, decît de boer. Ce-o fi simțind el? ce-o fi gîndind?

Boerul Ionică își ridică fața albă, împresurată de barba scurtă, neagră, și întrebă:

«Năstase, mai este mult pînă la Moldova?

— Cam mult; că nu-i nici-o crișmă...», zise rinjind Năstase.

Vorbește cam ciudat cu mine! gîndi Lupașcu.

Deodată, soarele fu înghițit de uriașe îngrămădiții de nourî, și lumina scăzu brusc. Năstase se înfășură mai bine în suman și puse mina pe biciu! caii se încordară ca supt un fior ascuțit.

Prin văzduh, pe supt păcura nourilor, fugeau coloane de neguri despletite. În pragul asfințitului, era o framintare ca de virtej. Și dintr'odată, începu să vie jucind, dintr'acolo un vînt suptire.

Năstase înfășură caii în două biciuri și trăsura începu a fugi spre răsărit, către Moldova, pe cînd munți de nourî se rostogoleau pe deasupra, în văzduhul neguros.

Cînd ajunseră la malul riului, un fulger, ca o sîrmă de foc, tresări în urmă, pe zarea asfințitului, și, cași cum ar fi fost un semnal, o duruire prelungă, ca o dărîmăre de stînci, izbucni și uraganul, scăpat din peștera-i rece, se năpusti asupra lumii mugind.

Caii treceau repede prin vad. Apele, suflate de o putere grozavă, se ridicau în stîlpi mari, se resuceau în virtejuri, descoperind prundașul, și veneau resirate, izbeau trăsura, stropeau pe oamenii cu o răpăire de gloanțe. Apoi, fugarii, scăpați la mal, începură să alerge ca mițați de uragan spre pinza neagră de pădure, care

se zărea la o fugă de cal și părea tot una cu nouril.

Năstase se întoarse [spre capră, și rînjind, zvîrlî boerului cîteva vorbe. Lupașcu puse mînila la urechi și strigă și el, cît ce putu :

«Ce zici?»

Năstase se plecă mai tare spre Ionică :

«Acuși intrăm în pădure. Acù-i acù!» Și boerul simți că frica, care se furișase în el, îl strînse odată de inimă. Năstase își virî stînga în buzunarul sumanului, scoase un șip și trase cîteva înghițituri zdravene, apoi iar se întoarse spre Ionică.

«Cînd mergeam cu boerul, Dumnezeu să-l erte...» Vîntul îi lua celelalte vorbe. Lupașcu de-abia putu deosebi cîteva cuvinte : bordei... , pădure... — și uraganul își mîna cumplitile armii de nori pe de-asupra și umplea cîmpiile de freamăte. Se întuneca ; — apoi, dintr'odată, trăsura intră în codru, într'o noapte adîncă, băntuită de buciururi sălbatice, de urlete de cascadă, de înfiorătoare bubuire a adîncurilor. Și, odată cu noaptea, frica rece începu a rătăci prin sufletul codrului, ca o mîna care se tirăște prin întunec, pipăe și caută să apuce ceva.

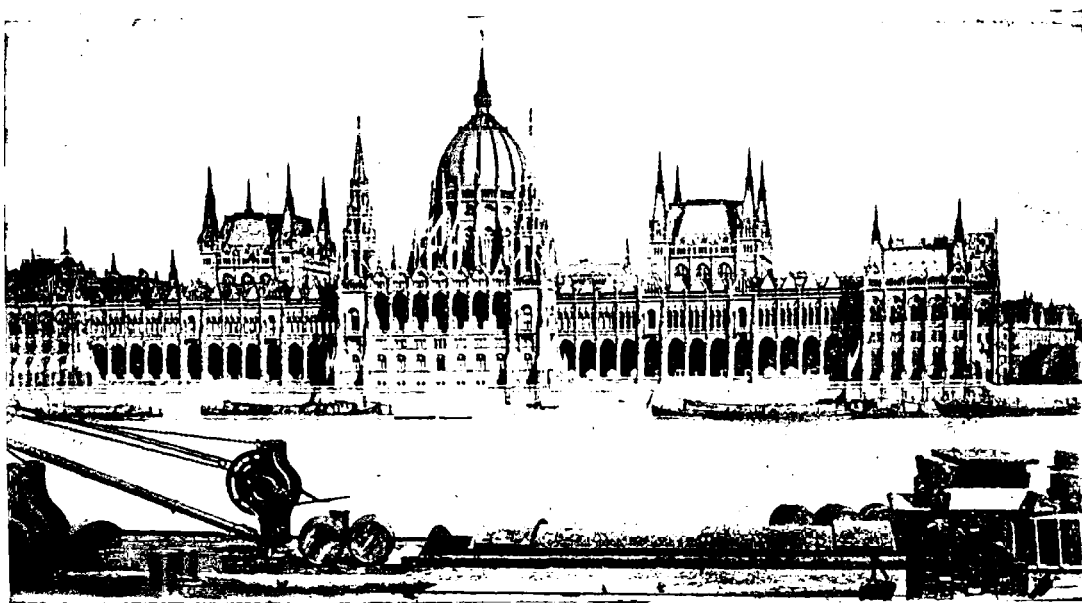
Ionică își ridică ochii spre Năstase. Era așa de întunec încît nu-l mai vedea. Și deodată îl păru rău că n'a luat o armă de-acasă, pentru orice împrejurare ; apoi se gîndi că fără armă e pierdut, că omul de pe capră e amețit de băutură, că *anume* a plecat cu el ; gîndurile veniră sumedenie, spaima veni în zgomotele înspăimîntătoare ale pădurii, spaima îl învălui prin întunec ; — și trăsura alerga, alerga, prin noaptea oarbă a codrului.

Milan Hodza

Din bolți veneau suflări ghețoase, ca din peșteri ; pirîituri de crăci rupte treceau ca țipete de groază ; apoi virtejuri de plingeri, de cîntece feroce răscoleau pădurea.

Era întunec adînc și trăsura alerga. Alergă multă vreme, apoi, dintr'odată într'o suflare

Parlamentul dinspre Dunăre

domolită a uraganului, un răcnet prelung, iute acoperit de glasul furtunei.

Trăsura se opri se în noaptea codrului. La marginea drumului lucea o lumină slabă. Pe urmă altă lumină mișcătoare se arată, se apropie, prin întunec. În roata de lumină, răsări fața bărboasă și trupul voinic al pădurarului cu baltagul în mână.

«Cine-i?» răcni el. Se apropie și lumină trăsura.

«Ei frate Ilie! strigă Năstase de pe capră. Te-am chemat să deschizi poarta, să intru».

Pădurarul ridică felinarul pînă la obrazul vizitiului. Apoi făcu trei pași, apucă caii de căpăstru, îi trecu podețul, deschise poarta și vîri trăsura în ogradă.

Cînd se coborî din trăsura să intre în casă boerul tremura ca varga.

«Ți-e frig cucoane?» întrebă Năstase.

— Da, mie frig! șopti Lupașcu, clănțănind.

— Ce să-i faci? zise rînjind vizitiul; se înfimplă și de-acestea!»

După ce caii fură puși la adăpost supt șopron, pădurariul și vizitiul intrară și ei în casă, se puseră lingă vatră și începură a vorbi în șoaptă, în lumina gazornitei. Afară, vîntul tot răscolea pădurea. De pe cuptor, scoteau capete mirate, cînd și cînd, copii bălani numai în cămășuici. Nevasta aprinsese lumina de la Paști și se ruga la icoane. Boerul sta pe patul cel mare, supt culme, și tremura într'un cojoc. Privea cu ochii blînzi la Năstase și par'că ar fi vrut să-i spue ceva; dar vizitiul nici nu se uita la el și vorbea cu pădurariul. Iar cuconașul Lupașcu se gîndea că brutele care se îmbată, scuipe și sudue, tot au o leacă de inimă. Îndură palme și umilinți, — și iartă.

CRONICĂ.

DEPUTAȚII ROMÂNII ALEȘI CU PROGRAM NAȚIONAL.

Dr. Nicolae Comșa, deputatul cercului electoral Cristian, com. Sibiiu, ales în ziua de 31 Ianuarie n. a. c. cu 390 de voturi dintre 751 votanți, s'a născut la 1 Iunie 1868 în comuna Săliște (com. Sibiiu). Studiile secundare și le-a făcut la gimnaziul săsesc și la cel român din Brașov, unde a trecut examenul de maturitate la a. 1888. Studiile universitare și le-a început la facultatea de medicină în Graz, le-a continuat la cea din Viena, unde în Februarie 1896 a trecut doctoratul în medicină. După doi ani de practică la spitalele din Viena și după călătoriile de studii prin Elveția, s'a stabilit ca medic privat în comuna lui natală.

Ca student a luat parte activă la toate mișcările românești dela începutul deceniului trecut, epoca memorandumului. Intrînd în viața publică, a fost ales delegat al cercului Săliște în consiliul județan; dela 1903 membru în sinodul eparchial al archidiecezei Sibiiu; membru al *comitetului național*. A fost unul dintre sprijinitorii activității parlamentare; fondator al ziarului «Libertatea». Cucerirea cercului electoral Cristian (Kereszténysziget) e o izbîndă împotriva Sașilor, cari în totdeauna au fost stăpîni pe acest cerc.

* * *

Vasile Damian, protopresbiter în Brad, deputatul cercului Baia-de-Criș, (ales la 27 Ianuarie, după o luptă de 50 de oare, cu 2811 voturi dintre 3595 votanți) s'a născut la 6 Martie 1855 în Zlatna, com. Albei-inferioare. După terminarea studiilor gimnaziale la gimn. romanocat. din Alba-Iulia și a cursurilor teologice în Seminariul Andreian din Sibiiu, a fost trimis (1878—81) la Viena, unde a absolvit filozofia. În Viena a fost casier, mai apoi președinte al societății «România Jună», luînd parte activă la toate mișcările tinerimii. La 1881 e numit profesor la gimnaziul român din Brad, la 1884 e instituit de protopresbiter al tractului Zărand, paroh primar al Bradului și director al gimnaziului din Brad, (pînă la 1894).

Dela 1884 încoace, D-l Damian a dezvoltat o activitate neobosită pe toate terenele vieții publice. A reorganizat despărțămîntul «Astrel», a muncit pentru propășirea reuniunii învățătorilor din districtul Zărand, al cărei președinte a fost multă vreme. Dela 1885 e deputat în sinodul archidiecezan și în congresul național-bisericesc. Membru în reprezentanța comunală și congregația comitatensă, a luptat întotdeauna pentru drepturile Românilor. În calitate de delegat a luat parte la toate conferențele naționale.

* * *

Dr. Teodor Mihali, avocat în Dej, deputatul cercului Ileanda-mare (ales la 26 Ianuarie cu 852 voturi dintre 1120 votanți), s'a născut la 15 Martie 1855 în comuna Prislop (Kisbuny), fostul district al Chiorului. Studiile gimnaziale și li-a făcut în Baia-Mare și Cluj. În Cluj a urmat și cursurile juridice, terminîndu-le la 1880. Trei ani în urmă (1883) a fost promovat de Doctor juris, iar un an mai tîrziu (1884) a depus cenzura de avocat în Murăș-Oșorhei.

Dr. Mihali este un important factor al vieții publice și culturale românești. El e întemeietorul și directorul executiv al băncii «Somesana» din Dej, membru în comitetul național și membru a nenumărate societăți culturale românești. Român neșovăit, a luat parte activă în luptele noastre politice și a fost condamnat

în procesul memorandumului, la 2 ani și jumătate închisoare de stat.

Bărbat în floarea vîrstii, orator de forță, dl Mihali va fi și în parlament ceea-ce a fost viața întreagă în afară de el: — Român devotat cauzei naționale.

La 17 Februarie 1905 a fost ales președinte al clubului partidului naționalităților aliate.

* * *

Dr. Aurel Novac, deputatul cercului Sasca-montană, ales în 26 Ianuarie n. a. c., cu 914 voturi dintre 1301 votanți, s'a născut la anul 1856 în comuna Șumușcheș (com. Arad), unde tatăl d-sale a fost preot gr. oriental. Studiile secundare le-a terminat în Beiuș și Oradea-mare. Studiile universitare, doctoratul și cenzura de avocat le-a făcut în Budapesta. De 22 de ani e avocat în Biserica-albă.

* * *

Dr. Ștefan C. Pop, deputat al cercului electoral Șiria, ales cu 1209 voturi dintre 1849 votanți, s'a născut în comuna Șigău (comit. Solnoc-Dobîca) la 1 Aprilie 1865. Studiile secundare le-a făcut la gimnaziul din Cluj și Sibiiu. Studiile superioare le-a urmat la universitățile din Budapesta și Viena. Cenzura de avocat a făcut-o în Budapesta. Dela anul 1891 e avocat în Arad. E cunoscut ca un jurist excelent. În viața publică, în calitate de avocat, s'a distins ca apărător în mai multe procese, dintre cari amintim: procesul Slovacilor despre răpirea copiilor (vezi «Zastava»), procesul memorandumului, procesul Iancu și «Tribuna» veche. A luat parte la conferința interparlamentară din Haga și Bruxelles (1894 și 1895), unde împreună cu neuitatul V. A. Ureche a apărut cu succes interesele neamului românesc. — În congregația comitatului Arad s'a distins ca un aprig apărător al drepturilor naționale.

* * *

Ioan Russu-Șirianul, directorul «Tribunei» din Arad, deputatul cercului Chișineu (ales în balotaj, la 11 Februarie cu 1082 voturi dintre 2065 votanți) s'a născut la anul 1864 în Șiria (com. Aradului). După terminarea studiilor pedagogice (Deva) a trecut în România, unde dela 1884—91 a funcționat ca profesor de istorie la Școala pedagogică și Liceul de fete din București. — Dl Russu-Șirianul este la noi, putem zice, cel mai bun gazetar român. Scrie ușor și într-o limbă românească viguroasă și inescapabilă. În România a fost redactor la «Lumina pentru toți» (1885), «Românul» lui Rosetti (1886—1891) și «Voința națională» (1896). Între anii 1891—1896 a redactat «Tribuna»

dela Sibiiu, îndurînd pentru articolele sale românești, repețite condamnări aspre. La 1893 întemeiază cu E. Brote și S. Albini «Foaia Poporului», iar la 1897, cu spriginul fruntașilor români din Arad, «Tribuna Poporului». Dela 1897 încoace e membru în congregația comitatului Arad, deputat sinodal și congresual. — Pe teren literar s'a distins de asemeni prin un șir de nuvele («Moara din Vale») și schițe de călătorie («La Roma», 1903).

* * *

Dr. Ion Suciu, deputat al cercului electoral Boroșineu, ales în 26 Ianuarie n. a. c., cu 1199 voturi dintre 1625 votanți, s'a născut la 1/13 Decembrie 1862 în comuna Șistaroveț (com. Timiș). Numele originar al familiei a fost Văcărescu, cel de *Suciu* îl poartă după strămoșul d-sale care învățase meseria cojoacăritului. Tatăl, precum și ambii bunici ai d-sale au fost pădurari erariați. Școalele secundare le-a terminat în Arad. Cursurile universitare le-a urmat în Budapesta. Diploma de avocat a obținut-o în Iunie 1889 tot în Budapesta; pe urmă și-a deschis cancelaria de avocat în Arad. Dela 1890 încoace e membru în sinodul eparchial din Arad; a doua oară e ales membru al congresului național-bisericesc din Sibiiu. Tot dela 1890 e membru al congregațiunii comitatului Arad, unde a luat parte foarte activă pentru apărarea drepturilor neamului. A fost membrul comitetului național întregit, iar la 10 Ian. a. c. a fost investit cu distinsa onoare de a fi raportorul comisiunei de 40. — A fost de repețite ori apărător în procese politice, mai pe urmă, în Octombrie trecut, a apărut cu vervă «Tribuna» din Arad. A contribuit la fundarea băncii «Lipovana» și «Mureșanul» din M. Radna, al cărei iuriconsult e și astăzi. Dl Suciu e cunoscut ca unul dintre oratorii noștri academici, care convinge prin tăria argumentelor logice și eleganța dicțiunii.

* * *

Dr. Aurel Vlad, deputatul cercului electoral Orăștie, ales în 26 Ianuarie n. a. c., cu 521 voturi dintre 961 votanți. În sesiunea trecută a dietei a reprezentat cercul Dobra. Biografia vezi «Luceafărul» Nr. 12—13 din anul 1903.

* * *

Milan Hodža, e unicul deputat slovac, care a putut să intre în parlament. E notarul clubului.

NOTIȚE LITERARE.

Știri culturale. Secțiunea literară a «Asociațiunii», în ședința din 13 Februarie n. a. c., ținută în Brașov, a luat act de hotărîrea dlui dr. Iosif Popovici de a înființa, cu ajutorul Asociațiunii, un muzeu al limbei române, ca secțiune a Casei Naționale din Sibiiu, care va cuprinde studii și colecțiuni dialectale. În vederea acestora Asociațiunea îi va da un ajutor pentru a-și procura aparatele de lipsă în călătoriile ce le va întreprinde. — Dl A. Bârsan a luat asupra-și sarcina pentru adunarea nomenclaturii populare relativă la *plug, car și război*. Tot d-sa a aranjat pentru tipar novelele lui Ion Lăpădatu, însoțindu-le cu o biografie a autorului.

Comitetul societății pentru fond de teatru român, în ședința plenară din 31 Ianuar v. a hotărît să instaleze în muzeul național din Sibiiu o scenă stabilă, votîndu-se suma de 6000 cor.

Dintre piesele intrate la Concurs, pentru premiul de 500 cor., după cum era de prevăzut, nu s'a premiat nici una. Totodată s'a decis a se decerne alte două premii, unul de 500 cor. și al doilea de 300 cor. — plus tipărirea pieselor pe cheltuiala Societății, — pentru cele mai bune piese dramatice, de ori ce gen, ce se vor prezenta în curs de 6 luni. Vor fi preferite piesele ce vor trata subiecte din viața poporului nostru.

— Societatea s'a mai ocupat și cu o «chestiune delicată», cu dimisiunea bursierului Z. Bârsan, care cu «regret», a fost primită. Din acest prilej împărțăm publicului cîteva amănunte, privitoare la motivele demisionării, cuprinse în următoarea scrisoare:

«... Îți scriu în niște momente tulburî. Sînt momente pe cari de mult le-am bînuît eu că aș să vie. — Sînt pe cale de a părăsi Ardealul pentru veci. Vorbe nesocotite m'aș jigni, lîncezala comitetului m'a enervat, indiferența lumii m'a scos din fire. De doi ani de zile comitetul nu se gîndește să întru-chipeze ceva. Nervii mei nu mai aș răbdare. Mă doare inima că părăsesc o idee pentru care eram hotărît să-mî închin viața, dar trebuie; în astfel de condiții neartistice nu se poate face artă. Auzî, să aibă curajul să-mî spună în față că n'am talent, și asta cin ?... Am zîmbit, dar a fost zîmbet de durere. — Cînd am plecat spre Sibiiu, am făcut comitetului un raport, în care am cerut unele lucruri în interesul acestei mișcări. Cînd am revenit, raportul cași cînd n.cî nu l-aș fi făcut, mi se spune ca să rămîn în Ardeal și să caut să joc teatru cu diletanți, de cari să mă îngrijesc singur. Le-am spus că-mî trebuie neapărat doi oameni, un băiat și-o fată, ca să vie cu mine, să nu staș 3—4

săptămîni într'un loc, pînă cînd să pot juca un mize-rabil de act. Nu vreaș să înțeleagă. Experiența făcută pînă acuma nu mă lasă să lucrez în vechile condiții E insuportabil. Așî vrea să lucrez din toată inima și n'am cu cine. Comitetul nu-mî pune pe nimenî la dispoziție și nici speranța de a-mî pune pe viitor nu mi-o dă. N. mi-a spus, că mai bine să rămîn singur, căci de-am fi trei saș mai mulți, am fi expuși să fim opriți. În față unei astfel de declarații ce pot să fac ? Mă chinuște dorul de a juca teatru și tot focul ce-l am mi-l consum mai mult în acest dor de a juca, decît în a juca de fapt. Zilele aceste voi face raportul de adio... Nu cerca să mă abați dela planul meu. Cu drag : Zaharie (Bârsan)».

Sperăm, că atît dl Bârsan cît și Comitetul vor reveni asupra hotărîrîi lor, pentru ca mișcarea noastră teatrală să nu fie lipsită de-o putere, care i-ar fi de mare folos.

* * *

Viața nouă. Acesta e titlul unei reviste care dela 1 Februarie (v.) apare, sub direcția dl Ovid Densușianu în București. În articolul intitulat «Rătăcirî literare» se cuprinde programul acestei reviste, în care se zice :

«Nu ascultați scriitorî, de criticiî noștri: lăsați-I să scrie... scrii pentru ei. Cîntați, povestiți, ce vă șoptește inima, ce vă aduce gîndul din pribegiile lui pe tărîmuri depărtate; spuneți tot ce poate fi hrană sufletească pentru noi, tot ce se coboară de sus ca să ne lumineze viața, să ne deschidă mintea; și spuneți în graiul plin, vibrător, magic al adevăratei arte; lăsați sufletul vostru să vorbească așa cum e, cum vi s'a dat, cum l-ați făurit; rămîneți fiecare ce sînteți, nu vă schimbați chipul și căutați să vă deosebiți cît mai mult unul de altul...»

...Cîmpul e mai frumos cînd florî deosebite îl smălțează».

Aceste vorbe de îndemn se spun acum, cînd se crede — pripit — că curentul «românesc» în literatura noastră merge pe căi greșite și unilaterale, prin urmări rătăcite din punctul de vedere al artei adevărate. Dl Densușianu încă admite întoarcerea la popor, dar numai «ca un mijloc de îmbogățire a motivelor artistice, de variare a expresiilor, de nuanțare mai potrivită, mai energică uneori, a ideilor, simțirilor». — Pe urmă d-sa afirmă că românismul nu îmbrățișează numai viața dela țară ci și cea dela oraș, care și ea face parte din fondul nostru național.

Influența literaturilor străine de asemenea nu se poate condamna, cînd aceasta ni-e folosită și ne poate servi de călăuză. Deci «nu trebuie să se impună scriitorilor drumul pe unde să meargă, și numai un drum; unde-i îndeamnă însușirile fiecăruia, într'acolo să se ducă, și să fie lăsați liberi; lumea de altădată și de azi

sînt destul de mari ca să dea fiecăruia ce vopsește, ce se potrivește cu firea lui; suflet să aibă numai, și suflet ca adîncurile mării, întins, bogat, frămîntat de fiorî ce ridică valuri uriașe.

Aceste mărturisiri de credință, bine 'nțelese, nu se spun pentru prima oară. Literatura românească cunoaște asemenea crezuri ale dreptei legi în artă. Cum însă curentele artistice nu există, decît prin opere de artă, astfel de chemări răsună în pustiul, cu atît mai mult că adevăratele individualități artistice rar se 'ndeletnicesc cu rătăcirî literare, ele merg așa cum li-e dat să meargă.

Apariția acestei reviste, cu acest program, care admite *românismul* în artă, nu va însemna un popas nou în viața literaturii noastre, decît atunci cînd își va răscumpăra prin opere de artă principiile, de cari nu sînt streine nici alte reviste românești în viață. O. C. T.

AVIZ.

Numărul 1. din anul curent s'a epuizat, în schimb noilor abonați le trimitem nrul Kimon Loghi. Administrația.

POȘTA REDACȚIEI.

V. A., Blaj. Nu 'nțelegem pentru ce iscăliți poezii populare cu pseudonim. De altfel nici o supărare, fiind nepublicabile. Din traduceri drept model dăm:

Suvenirile-mi perdute,
Frunze galbene uscate;
Le adun laolaltă,
Le leg un foștolog,
Ce-mi vine 'n minte,
Și-atunci le-azvîrî în foc.

Sărmanul *Petofi*! L-ai făcut foștolog. — Mă rog, ce pasăre-î *filomela*? În poeziile *Dtale* cîntă oribil de urît:

Uî, ce-a naibî 'ncurcătura!
Dragul ăsta cum te fură!
Dacă chiar ea mi-e pe plac,
Ce să zic și ce să fac?

Domnule, ia-o de nevastă, fă cu ea ce vrei și nu niaî scrie cît trăești poeziî... cum zici: «trîntește-ți lira de părete», că nu-î de nici o treabă.

Mireasa nu e nici de lăudat nici de hulit, de publicat, însă, nu e la nici un caz.

Cu *Triumful amorului* de Petrarca «cu note inedite» și versuri slab traduse nu ne putem împrietini nici de astădată.

A P A R E:

La 1 și 15 a fiecărei luni, știl v.
Prețul acestui număr 50 b.
În România 65 bani

ABONAMENTUL:

Ediția de lux: 20 cor. Str. 25 cor.
pe an.
Pe 1 an 12 cor., pe jumătate
de an 6 cor.
Pentru străinătate 1 an 16 cor.

Redacția și Administrația:
IV., STR. ZÖLDFA, 7.

Tipografia «POPORUL ROMÂN» Budapesta, VII., Amazon-u. 6-8.

Kurczk & Fsa

Primul institut
de chemigrafie.

Esecută clișee în aramă
și ținc, pe lingă garan-
ție și prețuri moderate.

Budapest. VIII. Szentkirályi-utca-13

„LUCEAFĂRUL“

REVISTĂ LITERARĂ

— apare de două ori pe lună —

supt direcțiunea d-lor

Alexandru Ciura, Octavian Goga, Octavian Tăslăuanu.

Ediția specială de lux: pe an ... 20 coroane
pentru România ... 25 franci.
Ediția de pină acum: pe an ... 12 coroane
Pentru preoți săraci, învățători și
studenți: în Ungaria pe 1 an ... 7 coroane
în România pe 1 an ... 12 franci.

Redacția și Administrația:
Budapesta, IV., Zöldfa-utca 7.